

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PRVI ODJEL

PREDMET SMOLIĆ protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 51472/12)

PRESUDA

STRASBOURG

15. ožujka 2018.

Ova je presuda konačna, no može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Smolić protiv Hrvatske

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Aleš Pejchal, *predsjednik*,

Armen Harutyunyan,

Jovan Ilievski, *suci*,

i Renata Degener, *zamjenica tajnika Odjela*,

Nakon vijećanja zatvorenog za javnost 20. veljače 2018.

donosi sljedeću presudu koja je usvojena na navedeni datum:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 51472/12) protiv Republike Hrvatske koji je hrvatski državljanin g. Pavo Smolić („podnositelj zahtjeva”) podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”) dana 5. srpnja 2012.

2. Podnositelja zahtjeva zastupala je gđa V. Šnur, odvjetnica iz Vinkovaca. Hrvatsku Vladu („Vlada“) zastupala je njezina zastupnica, gđa Š. Stažnik.

3. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da mu je domaći sud povrijedio pravo na pošteno suđenje.

4. Dana 1. travnja 2015. Vlada je obaviještena o gore navedenom prigovoru te je ostatak zahtjeva proglašen nedopuštenim u skladu s pravilom 54. stavkom 3. Poslovnika Suda.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

5. Podnositelj zahtjeva rođen je 1934. godine i živi u Starim Mikanovcima.

6. Podnositelj zahtjeva bio je zaposlen u Hrvatskim željeznicama, a riječ je o državnom društvu za željeznički promet. Pretrpio je ozljedu na radu i postao nesposoban za rad.

7. Dana 26. travnja 1977. godine Okružni sud u Osijeku dodijelio je podnositelju paušalni iznos naknade te naložio tuženiku, Hrvatskim željeznicama, da mu isplaćuje mjesečne rente koje će pokrivati razliku između podnositeljeve invalidske mirovine i plaće koju bi primao da nije bio nesposoban za rad.

8. Dana 5. svibnja 1988. godine Općinski sud u Vukovaru povećao je gore navedene mjesečne rente. Istovremeno je ocijenio da je podnositeljeva nesposobnost za rad samo polovično uzrokovana gore spomenutom ozljedom, a polovično je posljedica ranije bolesti.

9. Dana 24. prosinca 1990. podnositelj zahtjeva pokrenuo je parnični postupak protiv Hrvatskih željeznica te zatražio da se gore navedene mjesečne rente povećaju na temelju promijenjenih okolnosti.

10. Tuženik se nije protivio povećanju mjesečne rente, ali je osporio zatraženi iznos.

11. Općinski sud u Vukovaru zatražio je od vještaka za knjigovodstvo da provede vještačenje, a on je nalaz i mišljenje predao dana 13. veljače 1991.

12. Na raspravi održanoj 20. veljače 1991. vještak je dao usmeni iskaz.

13. Dana 24. travnja 1991. prvostupanjski sud djelomično je prihvatio podnositeljev tužbeni zahtjev, ali dana 16. kolovoza 1991. Županijski sud u Vukovaru djelomično je ukinuo prvostupanjsku presudu jer je utvrdio da prvostupanjski sud nije ispravno utvrdio činjenice. Vratio je predmet na ponovno suđenje te naložio sudu prvoga stupnja da utvrdi u postotnim bodovima u kojoj je mjeri podnositeljeva nesposobnost za rad posljedica ranije bolesti.

14. Prvostupanjski je sud u ponovljenom postupku zatražio vještačenje od vještaka za knjigovodstvo te je naložio podnositelju da za troškove plati predujam u iznosu od 696,55 kuna (HRK).

15. Dana 5. lipnja 2003. vještak je predao svoj nalaz i mišljenje, a tuženik je prigovorio na nalaze vještačenja.

16. Dana 15. listopada 2003. vještak je podnio očitovanje kao odgovor na prigovor tuženika.

17. Na raspravi održanoj 28. studenoga 2003. sud je saslušao vještaka. Izjavio je da ne može točno odrediti pojedinačne iznose dok Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje ne prilagodi podnositeljevu mirovinu.

18. Dana 22. prosinca 2003. vještak je podnio dopunski nalaz i mišljenje nakon što je Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje prilagodio podnositeljevu mirovinu.

19. Na ročištu održanom 23. siječnja 2004. vještak je dao usmeni iskaz.

20. Prvostupanjski je sud istoga dana na temelju vještačenja vještaka donio presudu kojom je djelomično prihvatio podnositeljev tužbeni zahtjev.

21. Dana 3. svibnja 2005. Županijski sud u Vukovaru ukinuo je presudu od 23. siječnja 2004. zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka te naložio da se predmet vrati na ponovno odlučivanje. Ocijenio je da prvostupanjski sud nije u obzir uzeo činjenicu: da je prvostupanjska presuda od 24. travnja 1991. postala pravomoćna glede mjesečnih iznosa od 63,80 bivših jugoslavenskih dinara (YUD) koji su bili isplaćivani u razdoblju od 1. siječnja 1991. nadalje; podnositelj je dana 15. kolovoza 1994. napunio 60

godina života; podnositelj je trebao podnijeti zahtjev da mu se invalidska mirovina prevede u starosnu mirovinu.

22. Na ročištu održanom 15. rujna 2005. prvostupanjski je sud zatražio od vještaka za knjigovodstvo da izradi dopunski nalaz i mišljenje u skladu s uputama drugostupanjskog suda. Točnije, naložio je vještaku da prilikom izračuna iznosa mjesečne rente u obzir uzme iznos od 63,80 dinara koji je već dodijeljen kao i činjenicu da tuženik snosi polovičnu odgovornost za predmetno oštećenje te da utvrdi je li podnositelj ostvario pravo da mu se invalidska mirovina prevede u starosnu mirovinu kada je napunio 60 godina života.

23. Tuženik je u međuvremenu podijeljen u četiri zasebna društva pa je prvostupanjski sud naložio podnositelju da ispravi tužbu tako da ispravno naznači tuženika.

24. Dana 2. studenoga 2007. prvostupanjski je sud proglasio tužbeni zahtjev nedopuštenim jer je ocijenio da podnositelj nije na primjeren način ispravio tužbeni zahtjev.

25. Nakon podnositeljeve žalbe Županijski je sud u Vukovaru dana 9. rujna 2008. ukinuo prvostupanjsku odluku ocijenivši da je podnositelj već naznačio tuženika.

26. U ponovljenom postupku dana 22. prosinca 2008. održano je ročište na kojem je prvostupanjski sud zatražio od vještaka za knjigovodstvo da izradi nalaz i mišljenje u skladu s uputama drugostupanjskog suda iznesenima u presudi od 3. svibnja 2005. te je podnositelju naložio da unaprijed plati povezane troškove u iznosu od 2.578 kuna (HRK).

27. Dana 15. siječnja 2009. i 3. veljače 2009. podnositelj je zatražio da ga se oslobodi od plaćanja troškova vještačenja, što je obrazložio time da, s obzirom na njegovo financijsko stanje i činjenicu da mu mjesečna mirovina iznosi 2.313 kuna (HRK) te da mu je supruga nezaposlena i nema primanja, ne može podmiriti te troškove bez da ugrozi nužno uzdržavanje sebe i svoje supruge. Zatražio je da se ti troškovi podmire iz sredstava prvostupanjskog suda, a ta je mogućnost predviđena Zakonom o parničnom postupku. Predao je potvrdu Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje o mirovini te potvrde o primanjima koja imaju on i njegova supruga.

28. Na ročištu održanom 3. veljače 2009. podnositelj je ostao pri svim tvrdnjama te ponovio da nije mogao platiti troškove vještačenja. Od suda je zatražio da prihvati njegovu tužbu kao što je naveo u podnescima od 16. veljače 2007. Nijedna stranka nije predložila nove dokaze. Sud je ukinuo odluku od 22. prosinca 2008. o dopunskom nalazu i mišljenju vještaka za knjigovodstvo jer podnositelj nije platio troškove te je zaključio glavnu raspravu.

29. Dana 16. veljače 2009. prvostupanjski je sud na temelju pravila o teretu dokazivanja donio presudu kojom je odbio podnositeljev tužbeni zahtjev. Sud je ocijenio da nije mogao utvrditi točne iznose mjesečne rente zbog toga što podnositelj nije platio troškove vještačenja. Prvostupanjski je

sud u obrazloženju naveo kako je Županijski sud u Vukovaru odlukom od 11. studenoga 2008. podnositelju dodijelio naknadu štete u iznosu od 20.000 kuna (HRK) za povredu prava na suđenje u razumnom roku te da je taj novac mogao upotrijebiti kako bi podmirio troškove vještačenja.

30. Podnositelj je podnio žalbu u kojoj je tvrdio kako mu je iznos dodijeljen na temelju povrede prava na suđenje u razumnom roku bio isplaćen dana 13. ožujka 2009., odnosno nakon što je prvostupanjska presuda već bila donesena.

31. Dana 4. veljače 2010. drugostupanjski sud potvrdio je presudu prvostupanjskog suda. Osim toga, ocijenio je da podnositelj nije dokazao kada je država iznos od 20.000 kuna (HRK) položila na bankovni račun njegove zastupnice.

32. Podnositelj je zatim podnio reviziju koju je Vrhovni sud RH proglasio nedopuštenom dana 10. siječnja 2011.

33. Podnositelj zahtjeva zatim je podnio ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske, a Ustavni sud RH ju je dana 11. srpnja 2012. proglasio nedopuštenom kao očigledno neosnovanu.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

34. Mjerodavne odredbe Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, br. 29/1978, 39/1985 i 57/1989, te Narodne novine Republike Hrvatska br. 53/1991, 73/1991, 111/994, 7/1976, 91/1996, 112/1999, 84/2008, 96/2008 i 88/2001), kakve su bile na snazi u vrijeme nastanka činjenica u predmetu, glase:

Članak 195.

„...“

(2) Ako povrijeđeni zbog potpune ili djelomične nesposobnosti za rad gubi zaradu, ili su mu potrebe trajno povećane, ili su mogućnosti njegovog daljnjeg razvijanja i napredovanja uništene ili smanjene, odgovorna osoba dužna je plaćati povrijeđenom određenu mjesečnu rentu kao naknadu za tu štetu.“

Članak 196.

„Sud može na zahtjev oštećenika za ubuduće povećati rentu, a može je na zahtjev štetnika smanjiti ili ukinuti ako se znatnije promijene okolnosti koje je sud imao na umu pri donošenju prijašnje odluke.“

35. Mjerodavne odredbe Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 53/1991, 91/1992, 112/1999, 81/2001, 117/2003, 88/2005, 84/2008, 96/2008 i 123/2008), kakve su bile na snazi u vrijeme nastanka činjenica u predmetu, glase:

Članak 8.

„Koje će činjenice uzeti kao dokazane, odlučuje sud prema svom uvjerenju na temelju savjesne i brižljive ocjene svakog [pojednog] dokaza zasebno i svih dokaza zajedno, a i na temelju rezultata cjelokupnog postupka.“

Članak 11.

„Stranku koja se iz neznanja ne koristi pravima što joj pripadaju prema ovom zakonu sud će upozoriti koje parnične radnje može poduzeti.“

Članak 109.

„(1) Ako podnesak nije razumljiv ili ne sadržava sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti, sud će podnositelju naložiti da podnesak ispravi odnosno dopuni u skladu s danom uputom i u tu svrhu mu vratiti podnesak radi ispravka ili dopune.

...”

Članak 153.

„(1) Kad stranka predloži izvođenje dokaza, dužna je po nalogu suda unaprijed položiti iznos potreban za podmirenje troškova koji će nastati u povodu izvođenja dokaza.

(2) Kad izvođenje dokaza predlože obje stranke, ili kad ga sud odredi po službenoj dužnosti, sud će odrediti da iznos potreban za podmirenje troškova polože obje stranke na jednake dijelove. Ako je sud odredio izvođenje dokaza po službenoj dužnosti, može odrediti da iznos položi samo jedna stranka.

(3) Sud će odustati od izvođenja dokaza ako iznos potreban za podmirenje troškova ne bude položen u roku što ga sud odredi. U tom će slučaju sud, s obzirom na sve okolnosti po svojem uvjerenju ocijeniti od kakve je važnosti što stranka nije u roku položila iznos potreban za podmirenje troškova.

(4) Ako sud izvede dokaz iako predujam za njegovo izvođenje nije položen, rješenjem će naložiti stranci da u roku od osam dana određenu svotu plati svjedoku ili vještaku. Žalba protiv toga rješenja ne odgađa ovrhu.

(5) Iznimno od odredbe stavka 3. ovog članka, ako sud po službenoj dužnosti odredi izvođenje dokaza radi utvrđivanja činjenica u vezi s primjenom članka 3. stavka 3. ovog zakona, a stranke ne polože određeni iznos, troškovi za izvođenje isplatit će se iz sredstava suda.“

Članak 172.

„(1) Sud će osloboditi plaćanja troškova postupka stranku koja prema svome općem imovnom stanju ne može podmiriti te troškove bez štete za nužno uzdržavanje svoje i svoje obitelji.

(2) Oslobođenje od plaćanja troškova postupka obuhvaća oslobođenje od plaćanja pristojba i oslobođenje od polaganja predujma za troškove svjedoka, vještaka, uviđaja i sudskih oglasa.

(3) Sud može stranku osloboditi od plaćanja sudskih pristojbi uz uvjete propisane Zakonom o sudskim pristojbama.

(4) Pri donošenju odluke o oslobođenju od plaćanja troškova postupka sud će brižljivo ocijeniti sve okolnosti, a osobito će uzeti u obzir vrijednost predmeta spora, broj osoba koje stranka uzdržava i prihode koje imaju stranka i članovi njezine obitelji.“

Članak 173.

(1) Odluku o oslobođenju [stranke] od plaćanja troškova postupka donosi prvostupanjski sud na prijedlog stranke.

(2) Stranka je dužna uz prijedlog podnijeti potvrdu nadležnog tijela uprave o imovnom stanju.

(3) U potvrdi o imovnom stanju mora se naznačiti iznos poreza koji plaća domaćinstvo i pojedini članovi domaćinstva te drugi izvori njihovih prihoda i uopće imovno stanje stranke kojoj se izdaje potvrda.

(4) Potanje propise o izdavanju potvrde o imovnom stanju donosi tijelo određeno posebnim propisom.

(5) Kad je to potrebno, i sam sud može, po službenoj dužnosti, pribaviti potrebne podatke i obavijesti o imovnom stanju stranke koja traži oslobođenje, a može o tome saslušati i protivnu stranku.

...”

Članak 219.

„(1) Svaka stranka je dužna iznijeti činjenice i predložiti dokaze na kojima temelji svoj zahtjev ili kojim pobija navode i dokaze protivnika.

...”

Članak 221.a

„Ako sud na temelju izvedenih dokaza (članak 8.) ne može sa sigurnošću utvrditi neku činjenicu, o postojanju činjenice zaključit će primjenom pravila o teretu dokazivanja.“

36. Mjerodavne odredbe Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći (Narodne novine br. 62/2008 i 81/2011) na snazi od 1. veljače 2009. do 31. prosinca 2013. glase:

Članak 4.

...”

(4) Odobravanje bilo kojeg oblika pravne pomoći uključuje i oslobađanje [stranke] od plaćanja pristojbi i troškova postupka.“

Članak 15.

„(1) Postupak za odobravanje pravne pomoći pokreće se podnošenjem zahtjeva [uredu državne uprave u županiji ili uredu u Zagrebu].

...”

Članak 16.

„(1) Zahtjev se uredu podnosi na propisanom obrascu uz koji se prilaže pisana izjava podnositelja zahtjeva i članova njegova [ili njezina] kućanstva o imovini te pisana izjava podnositelja zahtjeva i punoljetnih članova njegova kućanstva o dopuštenju uvida u sve podatke o [njihovoj] imovini i dohotku.

...”

Članak 18.

„Informacije o mogućnostima i uvjetima korištenja pravne pomoći, kao i obrasce zahtjeva, strankama su dužna učiniti dostupnim sudbena tijela prvoga stupnja, upravna tijela prvoga stupnja i pravne osobe s javnim ovlastima, pružatelji pravne pomoći kao i uredi koji odobravaju pravnu pomoć.“

Članak 77.

„Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«, osim odredbi članaka 15. i 16. ovoga Zakona koje stupaju na snagu 1. veljače 2009.

...“

37. Vlada se pozvala na predmet br. GŽ-700/98 od 28. travnja 1999. u kojoj je Županijski sud u Zagrebu ocijenio da stranka koja uz prijedlog za oslobađanje ne priloži potvrdu o svojem i imovnom stanju supružnika i o tome ne da izjavu na sudski zapisnik, nema pravo na oslobađanje od plaćanja sudskih pristojbi.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

38. Podnositelj je prigovorio da je do povrede njegovog prava na pošteno suđenje došlo kada su mu domaći sudovi odbili zahtjev za oslobađanje od plaćanja troškova izrade nalaza i mišljenja vještaka, a da pri tome nisu razmotrili dokaze o podnositeljevom imovnom stanju, što je dovelo do toga da mu je odbijen zahtjev za naknadu štete. Pozvao se na članak 6. stavak 1. Konvencije, čiji mjerodavni dio glasi:

„Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi... svatko ima pravo da ... sud... pravično ispita njegov predmet.“

A. Dopuštenost

39. Sud primjećuje da zahtjev nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) Konvencije. Dalje primjećuje da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Tvrđnje stranaka

40. Podnositelj zahtjeva tvrdio je kako je prvostupanjski sud zatražio nekoliko nalaza i mišljenja vještaka. Osim toga, vještak je više puta davao usmene iskaze. Međutim, sud je odbio podnositeljev tužbeni zahtjev jer nije podmirio troškove dopunskih nalaza i mišljenja vještaka, a pri tome nije razmotrio prethodne nalaze i mišljenja.

41. Glede Vladinih navoda o mogućem traženju pravne pomoći, podnositelj zahtjeva naglasio je da mu je Hrvatska odvjetnička komora dodijelila odvjetnika za pružanje besplatne pravne pomoći (*pro bono*). Međutim, nije mogao zatražiti oslobođanje od plaćanja troškova postupka na temelju Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći budući da je on na snagu stupio 1. veljače 2009. nakon što je postupak već završen. Također je istaknuo da živi sa suprugom, koja nema primanja, i sinom, čiji je jedini izvor prihoda invalidska mirovina u iznosu od 1.696,79 kuna (oko 220 eura (EUR)), a da je njegov jedini izvor primanja invalidska mirovina u iznosu od 2.398,66 kuna (oko 300 eura (EUR)).

42. Vlada je najprije tvrdila kako je podnositelj ostvario pravo na pristup sudu s obzirom na to da su donesene dvije meritorne odluke: prvom je djelomično prihvaćen njegov tužbeni zahtjev, dok je drugom odlukom njegov tužbeni zahtjev djelomično odbijen na temelju činjenice da ga nije dokazao. U vezi s time, Vlada je navela kako je drugostupanjski sud ukinuo prvostupanjsku presudu od 23. siječnja 2004. zbog niza nepravilnosti, a podnositelj je snosio odgovornost za to što te nepravilnosti nisu ispravljene tijekom ponovljenog postupka.

43. Nadalje, Vlada je navela kako je podnositelj na ročištu održanom 3. veljače 2009. odustao od prijedloga da se od vještaka zatraži nalaz i mišljenje. Štoviše, nije predložio nove dokaze te nije prigovorio kada je prvostupanjski sud ukinuo svoju odluku od 22. prosinca 2008. Također je istaknula kako nije dokazao da nije mogao podmiriti troškove nalaza i mišljenja vještaka jer nije podnio potvrdu nadležne porezne uprave kojom se potvrđuju njegova primanja i imovno stanje, kao što je propisano mjerodavnim odredbama Zakona o parničnom postupku. Kao što je predviđeno Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći, isto tako mogao je tražiti pravnu pomoć, što bi mu omogućilo da bude oslobođen plaćanja troškova vještačenja. Konačno, da je uspio u postupku, protivnik bi mu nadoknadio sve troškove parnice.

44. Osim toga, Vlada je tvrdila da je navodno ograničenje bilo zakonito jer se pravno temeljilo na člancima 7. i 220.-223. Zakona o parničnom postupku. Nadalje, težilo je legitimnom cilju, pravilnom djelovanju pravosudnog sustava te je bilo razmjerno cilju kojem se težilo. U vezi s time, Vlada je tvrdila da je postupak u navedenom predmetu trajao dvadeset godina te da se podnositelju naložilo da plati samo 696,55 kuna (HRK) za

nalaz i mišljenje vještaka od 5. ožujka 2003. i zatim 2.578 kuna (HRK) 22. prosinca 2008. Nadalje, bio je oslobođen od plaćanje relevantnih sudskih pristojbi te je stoga pravni postupak za njega bio besplatan. Prema tome, ne može se reći da je podnositelju nametnut pretjerani individualni teret.

2. Ocjena Suda

(a) Opća načela

45. Sud ponavlja da članak 6. stavak 1. Konvencije svima osigurava pravo da sudu ili sudištu podnesu zahtjev u vezi sa svojim pravima i obvezama građanske naravi. Pravo na pristup sudu ne uključuje samo pravo na pokretanje postupaka, već i pravo na sudsko „rješavanje“ spora (vidi, primjerice, *Kutić protiv Hrvatske*, br. 48778/99, stavak 25., ESLJP 2002-II; *Multiplex protiv Hrvatske*, br. 58112/00, stavak 45., 10. srpnja 2003.; *Menshakova protiv Ukrajine*, br. 377/02, stavak 52., 8. travnja 2010.; i *Šimecki protiv Hrvatske*, br. 15253/10, stavak 42., 30. travnja 2014.). Najvažniji je čimbenik taj da je spor o kojem se odlučivalo u sudskom postupku stvarno ispitan (vidi *Kostadin Mihaylov protiv Bugarske*, br. 17868/07, stavak 39., 27. ožujka 2008.; *Yanakiev protiv Bugarske*, br. 40476/98, stavak 69., 10. kolovoza 2006.; i *Šimecki protiv Hrvatske*, prethodno citirano, stavak 42.)

46. Pravo na pristup sudu nije apsolutno, već ono može biti podvrgnuto ograničenjima; takva se ograničenja dopuštaju implicitno budući da pravo na pristup sudu „po samoj svojoj naravi zahtijeva regulaciju države, a takva regulacija može se razlikovati u smislu vremena i mjesta ovisno o potrebama i sredstvima zajednice i pojedinaca“. Prilikom određivanja te regulacije države ugovornice uživaju određenu slobodu procjene. Iako konačna odluka o pitanju poštovanja zahtjeva iz Konvencije počiva na Sudu, nije uloga Suda da zamijeni domaće vlasti u procjenjivanju onoga što je najbolja politika u ovom području. Međutim, takva ograničenja ne smiju ograničiti ili umanjiti pristup koji se pojedincu nalazi na raspolaganju na takav način ili u opsegu koji umanjuje samu bit prava. Nadalje, ograničenje neće biti spojivo s člankom 6. stavkom 1. ako ne teži legitimnom cilju te ako ne postoji razumni odnos razmjernosti između upotrijebljenih sredstava i legitimnog cilja koji se nastoji ostvariti (vidi *Stanev protiv Bugarske* [VV], br. 36760/06, stavak 230., ESLJP 2012.).

47. Sud je u nekoliko navrata zaključio da obveza plaćanja sudskih pristojbi za stranke u parničnom postupku predstavlja ograničenje koje je umanjilo samu bit prava podnositelja zahtjeva na pristup sudu, a ono je zajamčeno člankom 6. stavkom 1. Konvencije (vidi *Kreuz protiv Poljske*, prethodno citirano, stavak 60.; *Jedamski i Jedamska protiv Poljske*, br. 73547/01, stavak 60., 26. srpnja 2005.; i *Podbielski i PPU Polpure protiv Poljske*, br. 39199/98, stavak 64., 26. srpnja 2005.). Uzimajući u obzir načela ustaljena u svojoj sudskoj praksi glede prava na pristup sudu, Sud je

u tim predmetima smatrao da su iznos sudskih pristojbi koje su odmjerene u svjetlu osobitih okolnosti određenog slučaja, uključujući sposobnost podnositelja zahtjeva da ih plati, te stadij postupka u kojem su ograničenja nametnuta bili presudni čimbenici kada je riječ o utvrđivanju je li osoba ostvarila pravo na pristup sudu (vidi *Stankiewicz protiv Poljske*, br. 46917/99, stavak 59., ESLJP 2006-VI).

(b) Primjena navedenih načela na ovaj predmet

(i) Je li postojalo ograničenje glede podnositeljeva prava na pristup sudu

48. Središnje pitanje tijekom postupaka koje je podnositelj zahtjeva pokrenuo pred domaćim sudovima odnosilo se na činjenicu da su domaći sudovi njegov tužbeni zahtjev odbili zbog toga što nije podmirio troškove vještačenja vještaka za knjigovodstvo, a da nisu razmotrili nijedan dokaz o njegovom imovinskom stanju. Iako je prvostupanjski sud zatražio tri nalaza i mišljenja vještaka za knjigovodstvo (vidi prethodne točke 10., 13. i 17.) te u tri navrata saslušao vještaka (vidi prethodne točke 11., 16. i 18.), ocijenio je kako bez dodatnog nalaza i mišljenja vještaka ne može odlučiti o tužbenom zahtjevu podnositelja te odbio tužbeni zahtjev podnositelja na temelju postupovnih pravila koja uređuju teret dokazivanja i obveze podnositelja zahtjeva da dostavi dokaze koji podupiru njegov tužbeni zahtjev.

49. Sud prihvaća da se nametanje plaćanja troškova vještačenja podnositelju zahtjeva može smatrati ograničenjem koje mu je otežalo ostvarivanje prava na pristup sudu (vidi, *mutatis mutandis*, *Kreuz protiv Poljske*, prethodno citirano, stavak 67.).

50. Kako je Sud u brojnim prigodama naglasio, ograničenje koje utječe na pravo na pristup sudu neće biti spojivo s člankom 6. stavkom 1. osim ako teži legitimnom cilju, te ako postoji razuman odnos razmjernosti između iskorištenih sredstava i legitimnog cilja koji se teži postići (vidi, primjerice, *Klauz protiv Hrvatske*, br. 28963/10, stavak 83., 18. srpnja 2013.). Sud stoga mora ispitati je li to postignuto u ovom predmetu.

51. U pogledu legitimnog cilja ograničenja, Sud prvo naglašava da podnositelj zahtjeva nije osporio samo pravilo sadržano u članku 153. Zakona o parničnom postupku. Umjesto toga, podnositelj zahtjeva tvrdio je kako je način primjene pravila u posebnim okolnostima njegovog predmeta predstavljao uskraćivanje prava na pošteno suđenje. U vezi s time, Sud smatra kako se donošenje općeg pravila koje stranku obvezuje da prvobitno podmiri troškove vještačenja čiji će se dokazi upotrijebiti za dokazivanje ili pobijanje sporne činjenice može smatrati sukladnim s općim provođenjem pravde. Ovaj je zahtjev isto tako sukladan sa značajkama parničnog postupka te sam po sebi ne može biti u suprotnosti s člankom 6.

(d) *Je li ograničenje bilo razmjerno legitimnom cilju kojemu se teži*

52. Sud smatra kako njegova zadaća nije da donosi odluku o tome tko prvobitno mora platiti troškove vještačenja, već da ispita je li u okolnostima ovog predmeta bilo poštovano pravo podnositelja zahtjeva na pristup sudu u smislu članka 6. stavka 1. Konvencije (vidi, *mutatis mutandis*, *Malige protiv Francuske*, 23. rujna 1998., stavak 30., *Izvjješća o presudama i odlukama 1998-VII*, i *Cindrić i Bešlić protiv Hrvatske*, br. 72152/13, stavak 119., 6. rujna 2016.).

53. Kao što je prethodno navedeno, ovaj se predmet tiče podnositeljevog zahtjeva za povećanjem mjesečne rente koja mu je dodijeljena na temelju nesposobnosti za rad, a radi se o iznimno osjetljivom pitanju za podnositelja zahtjeva s obzirom na to da mu je to jedan od glavnih izvora primanja.

54. U vezi s time, Sud prvo zamjećuje kako je iznos zatražen od podnositelja zahtjeva za njega nedvojbeno bio pozamašan budući da je premašio mjesečni iznos njegove mirovine (vidi prethodne točke 25., 26. i 41.).

55. Nadalje, Sud zamjećuje da je člankom 154. Zakona o parničnom postupku predviđena određena fleksibilnost glede plaćanja predjuma za troškove vještačenja budući da propisuje da sud može izvoditi dokaze iako nije položen iznos za izvođenje tih dokaza, a u tom će slučaju naložiti predmetnoj stranci da navedenom svjedoku ili vještaku plati određeni iznos u roku od osam dana (vidi prethodnu točku 36.). Osim toga, članak 172. istoga Zakona predviđa da će stranka koja, između ostaloga, ne može podmiriti troškove vještačenja bez štete za nužno uzdržavanje svoje ili svoje obitelji biti oslobođena od plaćanja takvih troškova (vidi prethodnu točku 35.). Stavak 4. tog članka propisuje uvjete i okolnosti koje sudovi moraju uzeti u obzir pri donošenju odluke o oslobađanju (vidi prethodnu točku 35.).

56. Što se tiče Vladine tvrdnje da su domaći sudovi podnositeljev zahtjev za oslobođenjem odbili zbog navodnog nepodnošenja potvrde nadležne porezne uprave kojom se potvrđuje njegovo i imovno stanje njegove supruge, Sud smatra kako to nije točno budući da su se domaći sudovi oslanjali na pretpostavku da podnositelj zahtjeva posjeduje dovoljna novčana sredstva za podmirenje troškova vještačenja jer mu je prethodno dodijeljen iznos od 20.000 kuna (HRK) na ime povrede prava na pošteno suđenje u razumnom roku. Dok su dolazili do ovog zaključka, u obzir nisu uzeli dokumente koje je priložio svojem zahtjevu (potvrda Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje koja potvrđuje da mu je mjesečna mirovina manja od troškova vještačenja, te potvrda kojom se potvrđuje da mu supruga nema primanja), ili činjenicu da se postupak u ovom predmetu bavio jednim od podnositeljevih glavnih izvora prihoda u svjetlu ozljede na radu koju je pretrpio i nesposobnosti za rad (vidi prethodne točke 7., 28. i 29.).

57. Zaključci nadležnih sudova u pogledu financijske situacije podnositelja zahtjeva nisu se temeljili na činjenicama i dokumentima koje je

dostavio podnositelj, već na njihovom hipotetskom zaključku da je posjedovao dostatna financijska sredstva kako bi podmirio troškove vještačenja (vidi prethodnu točku 28.). Stoga su domaći sudovi iznijeli određene pretpostavke o financijskoj situaciji podnositelja zahtjeva koje nisu bile potpuno potvrđene dokazima s kojima su raspolagali (usporedi s *Kreuz protiv Poljske*, prethodno citirano, stavak 64.). Takve su pretpostavke dovele do odbijanja zahtjeva podnositelja (za oslobođenje od plaćanja troškova postupka), a posljedično i do odbacivanja njegove tužbe, čija osnovanost nije bila meritorno ispitana čak niti nakon više od 18 godina dugog suđenja.

58. Županijski sud u Vukovaru u dva je navrata ukinuo prvostupanjsku presudu zbog značajnih propusta prvostupanjskog suda (vidi prethodne točke 12.-13. i 20.). Štoviše, dana 3. svibnja 2005. Županijski sud u Vukovaru naložio je da se predmet vrati na ponovno suđenje jer prvostupanjski sud vještaku nije dao primjerene i jasne upute glede činjenica i parametara za izradu nalaza i mišljenja (vidi prethodne točke 20.-25.). Stoga je bilo potrebno zatražiti sporni nalaz i mišljenje vještaka zbog propusta prvostupanjskog suda.

59. Sud također zamjećuje Vladinu tvrdnju da je podnositelj zahtjeva mogao zatražiti besplatnu pravnu pomoć čije je odobravanje moglo podrazumijevati oslobađanje od plaćanja troškova vještačenja. Međutim, mjerodavne odredbe Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći na snagu su stupile samo dva dana prije nego što se postupak završio te nakon što je podnositelj zahtjeva već podnio zahtjev za oslobađanjem od plaćanja troškova vještačenja (vidi prethodne točke 26., 27. i 35.). Osim toga, podnositelj zahtjeva je i prije nego što su odredbe Zakon o pravnoj pomoći stupile na snagu već angažirao pružatelja pravne pomoći koji ga je zastupao u predmetnom postupku. Prema odredbama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći na koje se poziva Vlada, svaka stranka u parničnom postupku koja koristi usluge pružatelja pravne pomoći automatski se u takvom postupku oslobađa od plaćanja troškova vještačenja (vidi točku 36.). Stoga Sud ne vidi nijedan razlog zašto se ovo pravilo nije primijenilo na podnositelja zahtjeva koji je već zatražio usluge pružatelja pravne pomoći kako bi ga zastupao u predmetnom postupku, a posebice jer Vlada navodi kako je podnositelj zahtjeva u tom postupku već bio oslobođen od plaćanja sudskih pristojbi (vidi točku 44.). Osim toga, čak i pod pretpostavkom da je podnošenje zahtjeva za pravnu pomoć prema Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći o ovom predmetu bio primjeren korak za podnositelja, Sud zamjećuje kako je prema članku 18. Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći prvostupanjski sud bio obavezan podnositelju pružiti sve potrebne informacije o pravnoj pomoći (vidi točku 36.), ali prvostupanjski sud to nije učinio.

60. Iako nije na Sudu da odlučuje o osnovanosti podnositeljevog tužbenog zahtjeva, Sud mora zamijetiti kako se njegova tužba zasnivala na

nesretnom događaju za koji odgovornost snosi društvo u državnom vlasništvu, a ticala se naknade štete nastale zbog navedenog događaja (vidi prethodnu točku 6.).

61. Ocjenjujući činjenice cjelokupnog predmeta te uzimajući u obzir istaknuto mjesto koje pravo na pristup sudu zauzima u demokratskom društvu, ne može se reći da su odluke domaćih sudova u ovom predmetu bile razmjerne legitimnom cilju kojem teži pravilo navedeno u članku 173. Zakona o parničnom postupku. U kontekstu činjenice da specifičnim financijskim okolnostima podnositelja zahtjeva nije posvećena dovoljna pažnja, proizvoljna primjena tog pravila u ovom je predmetu rezultirala ograničenjem koje je umanjilo samu bit podnositeljevog prava na pristup sudu.

62. Prema tome, došlo je do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

III. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

63. Članak 41. Konvencije navodi:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutar nje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

64. U očitovanju koje je dana 2. rujna 2015. dostavio kao odgovor na očitovanje Vlade podnositelj zahtjeva nije zatražio pravednu naknadu. Na obrascu zahtjeva potražuje 10.000 kuna (HRK) (oko 1.300 eura (EUR)) na ime naknade i 35.000 kuna (HRK) (oko EUR 4.700 eura (EUR)) na ime troškova i izdataka.

65. Sukladno pravilu 60. stavku 2. Poslovnika Suda, podnositelj zahtjeva mora dostaviti specifikaciju svih potraživanja te svu popratnu dokumentaciju i to u roku koji je određen da podnositelj zahtjeva dostavi očitovanje o osnovanosti. Ako podnositelj zahtjeva ne ispuni ove uvjete, Sud može potpuno ili djelomično odbaciti njegov zahtjev (pravilo 60. stavak 3 i pravilo 71.). Sud je u pismu od 27. srpnja 2015. podnositelju zahtjeva ukazao na činjenicu da se ovi uvjeti primjenjuju čak i ako je svoje želje glede pravedne naknade naznačio u ranijoj fazi postupka.

66. Sud zamjećuje da zastupnik podnositelja zahtjeva nije u propisanom roku podnio zahtjev za pravednom naknadom niti bilo kakvu relevantnu popratnu dokumentaciju.

Uzimajući u obzir pravilo 60., Sud stoga ne dosuđuje ništa na temelju članka 41. Konvencije.

IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

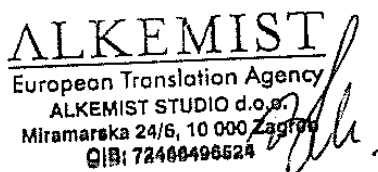
1. *Utvrđuje* da je zahtjev u dijelu koji se odnosi na pravo na pristup sudu dopušten;
2. *Presuđuje* da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije;
3. *Odlučuje* da neće dodijeliti iznos na temelju članka 41. Konvencije.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 15. ožujka 2018. godine na temelju pravila 77. stavaka 2. i 3. Poslovnika Suda.

Renata Degener
Zamjenica tajnika

Aleš Pejchal
Predsjednik

Prevela prevoditeljska agencija Alkemist

Prijevod, lekturu i pravnu redakciju napravila prevoditeljska agencija „Alkemist Studio“ d.o.o. Zagreb. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava nije odgovoran za točnost prijave i sadržaja.